

vse ne zgodi? Čestokrat pridejo tožbe, kako se dečki med sabo trgajo in bijejo ali kamnjajo, da jih morajo drugi ljudje svariti. Dečki se zaganjajo v deklice, zaprečujejo jim pot ter jih na vsakaki način ovirajo na poti. Kdo je kriv tej norosti in paglavosti? Učitelj nosi vrečo krivde na hrbtu. (Konec prih.)

Knjiga Slovenska.

§. 43.

Hrvatom pričénja se nova doba v slovstvu z Ljudevitom Gajem, kateri (r. 1809, u. 1872) je deloval vzlasti od l. 1830 do 1848 ter s svojimi sotrudniki na dan pripravil mnogo stvari o nekdanjem slovanstvu ter posrednje i o staroslovenščini. Spisavši „Kratka osnova horvatsko-slavenskoga pravopisanja v Budinu“ l. 1830, jel je v Zagrebu l. 1835 izdajati v kajkovskem narečju in pravopisju „Novine Horvatske“ s prilogo literarno „Danico Horvatsko“, kar je pa že naslednje leto 1836 prekrstil v „Narodne Novine Ilirske i Danico Ilirsko“ ter vredoval v jeziku štokavskem pa pravopisu českem, ki se po njem zove Gajica ali Gajevica (Jezičn. XVIII. 1880 str. 15—21).

Fran Kurelac (r. l. 1811, u. 1874) bil l. 1849—1853 profesor hrvatskega jezika na gimnaziji Reški, l. 1860 staroslovenščine v semenišču Djakovskem, mož izviren v vedah pa tudi v vedenju i pisanju. V knjižici „Recimo koju“ l. 1860 govori mnogo i jako laskavo o Slovencih, Srbih, Slovacihtd., o sv. Cirilu i Metodu pa o čestitem jeziku staroslovénskem. Zanimljivi so spisi njegovi i prevodi p. Fluminensia, Pokorni psalmi, Pesni narodne, Stope Hristove l. 1868 itd., ki se brez staroslovenščine celó razumeti ne dajo. Jezikoslovnih razprav nekaj se nahaja v Radu l. 1868—73. Viekopis Fr. Kurelca priobčil je A. Veber (Rad XXIX. 1874).

Ivan Kukuljević Sakcinski r. l. 1816 v Varaždinu, župan, arhivar, predsednik Matici hrvatski itd. Pisati je jel v Gajevo Danico in v Novine Ilirske, posebej dal knjig mnogo na svetlo, nekatere občnega pomena slovanskega, pa tudi gledé jezika staroslovenskega na pr. Trublja Slovinska, Malo zercalo naroda Slavjanskoga, Slavjanke l. 1848; z drugimi vred vstanovil društvo za jugoslavensku povéstnicu i starine, v čegar izvestjih (t. j. Arkiv) je priobčil dokaj važnih razprav. Bibliografija Hrvatska l. 1860. 1863. Slovník umjetnikah jugoslavenskih l. 1858 . . Monumenta historica Slavorum meridionalium, v kateri zbirki se nahajajo stare listine glagolske in cirilske. Tisućnici slovjskih apostolah sv. Cirila i Metoda l. 1863 je spisal „Uvod“ itd. —

Ivan Berčić (Brčić) r. 25. maj. 1824, svečenik, kanonik zborne cerkve sv. Jerolima slovinskega v Rimu i prvostolnice v Zadru, profesor bogoslovja i cerkvenega jezika slovanskega v semenišču Zaderskem, u. 24. maj. 1870. Njegove so knjige na pr.:

Chrestomathia linguae veteroslovenicae caractere glagolitico e codicibus, codicum fragmentis et libris impressis. Edita a presb. Joanne Berčić. Praga. Prostat Jaderae. 1859. 8. XXIV. 162. O staroslovenščini ima po Miklošiču imenitno geslo in opazko: „Lingua palaeoslovenica tum propter formas grammaticas antiquissimas, tum propter utilitatem, quam in explicandis vetustioribus monumentis non solum Bulgarorum, Serborum et Russorum. sed etiam ceterorum Slavorum praebet, inter slavicas linguas primum obtinet locum (Lex. l. sloven. vet. dial.)“. — „Diese ehrwürdige (altslovenische) sprache bildet den mittelpunct slavischer sprachforschung, weil sie, ohne gerade mutter aller slavischen sprachen zu sein, doch die älteste form derselben, und in dieser für alle tochter- und schwestersprachen, die tiefste regel bewahrt hat. (Vergl.

lautl. d. slav. spr. 1852 pag. VII). — Praefatio. Codices. Alphabeti. Textus biblici. Vitae sanctorum. Sermones. Hymni. Antiphonae etc.

Bukvar staroslovenskoga jezika glagolskimi pismeni za čitanje crkvenih knjig sastavio svećenik Ivan Berčić. U zlatnom Pragu 1860. Na prodaju u Zadru. 8. 57.

Čitanka staroslovenskoga jezika glag. pism. (bolg. hrv. rus. hrv.). Prag. Zadar. 1864. 8. 116.

Ulomci Svetoga Pisma obojega Uvjeta staroslovenskim jezikom. Skupio iz rukopisih i tiskanih knjigah hrv. razreda sveć. I. Berčić. Zv. V. L. 1864—65.

Dvie službe rimskoga obreda za svetkovinu sv. Ćirila i Metuda. Izdao Iv. Berčić. U Zagrebu 1870. 8. 79. (trošk. jugoslav. akad.). — Njekoliko staroslaven-skih i hrvatskih knjiga što pisanih, što tiskanih glagolicom, kojim se u skorašnje doba u trag ušlo. Od Iv. Brčića. Vid. Rad jug. akad. LIX. 1881. str. 158—185.

Franjo Rački r. 25. nov. 1828 v. Fužini poleg Reke, učil se na Reki, v Varaždinu, na Dunaju, svećenik l. 1852 ter učitelj gimnazijski v Senju, v Beču l. 1855 doktor bogoslovja, potom profesor bogoslovni v Senju, od l. 1857 v Rimu kanonik vstava sv. Jerolima, l. 1860 poslanik na saboru Zagrebskem, l. 1863 nadzornik pučkih i srednjih škol, od l. 1865 samo pučkih (ljudskih), l. 1867 predsjednik jugoslavenske akademije, kanonik v Zagrebu itd. — Pisati je jel v „Kat. List Zagrb.“ l. 1849, v Neven, Pozor i Obzor, Arkiv; na pr. Pregled glagolske književnosti crkvene s osobitim obzirom na sv. pismo i na liturgičke knjige (Kat. L. 1856). Nacrt jugosloviem. poviestij do IX. stol. (Ark. IV.). Poslavlil se je bil po treh knjigah o sv. Ćirilu i Metodu pa o njuni pisavi t. j.:

Viek i djelovanje sv. Cyrilla i Methoda slovjsenskih apoštolor. Nacrtao prof. dr. Franjo Rački. Svezak I. U Zagrebu. 1857. 8. XI str. 77. — Svezak II. 1859. str. 78—420. — Pismo Slovjsensko. Napisà Dr. Franjo Rački. U Zagrebu. 1861. 8. 144.

Književan Rád sv. Ćirila i Methoda. (Izvadak iz većega rukopisa). Priobćio Dr. Franjo Rački v „Tisućnici slovjsenskih apostolor“ u Zagrebu l. 1863 str. 1—27.

Evangelie izbornoe sŭ božiemŭ činomŭ vŭ sabotŭ i nedeljŭ otŭ velije nedeljŭ pashy. Sŭ mjesecelovesnikomŭ. — Assemanov ili Vatikanski Evangelistar. Iznesè ga na svjetlo Dr. Franjo Rački. U Zagrebu 1865. VIII. str. CXIX. 216. — „Taj spomenik nosi na čelu nadpis (glagol.): Evaggelie izbornoe (τὸ εὐαγγέλιον ἐκλογαδὶν); učen pako sviet prozvà ga „Assemanovim“ po našastniku, ili „Vatikanskim“ po mjestu, gdje se čuva. — Proslavljeni čuvar Vatikanske knjižnice u Rimu Josip S. Assemani, Maronita iz Tripolja (1687—1768) putovao je po iztoku dva krat . . . Drugi put — desivši se god. 1736 u Jerusolimu — najdè u kaludjera grčko-slovjsenskoga obreda rukopis glagolski, koga on, prem iztočnjak, kupi, tè s ostalimi rukopisi u Vatikansku knjižnicu uloži, gdje je i sada, označen brojem I. medj slovjsenski rukopisi“. — Spomenik opisuje najprej Rački po obliki in sadržaju (I—XII), potom prof. Vatroslav Jagić z gledišča gramatiškoga, leksikalnoga i kritičkoga (XII—XCIX), češ: da Assemanov evangelistar spada medju najstarije književne starine, što jih imadu Slovjeni iz one prve dobe, kada su sv. Ćiril i Metod zametnuli kršćanstvo i prosvjetu slovjsenskih naroda; tè . . da se Assemanov evangelistar od Ostromira odlikuje redjimi starodavnijimi oblici; da je pravi bugarski starosjedilac, niknuvši na zemljištu starobugarske slovjenštine“, kar Rački naposled še zgodovinsko utrjuje (C—CXIX).

Nadzornik srednjih škol bil je vzrok, da je spisal Jagić „Primčeri“ za 7. i 8. gimnaz. razred, da se je nauk o glagoliškem i cirilskem slovstvu pripravil v

gimnazije i semenišća bogoslovna, in da se je sploh vzbudila ljubav do staroslovenskih spomenikov.

Kjiževnik, časopis za jezik i poviest hrv. i srb. i prirodne znanosti, ima l. 1864 — 66 dokaj njegovih znanstvenih razprav in kritik ali ocjen, kakor na pr.: Ocjena starijih izvora za hrv. i srb. poviest srednjega veka I. II. itd.

Kar se je ustanovila Akademija jugoslavenska, in je od l. 1867 do 1888 Rački bil jej predsednik, nahaja se v „Radu“ i v „Starinah“ premnogo večih i manjših spisov njegovih, lepih nekrologov, vzlasti gradiva za jugoslovansko povestnico p. O Bogomilih, Nutarnje stanje Hrvatske prije XII. stoljeća, Rugjer Josip Bošković itd. itd.; učenjak prve vrste na slovanskem jugu se v svojih spisih ozira tudi na jezik staroslovenski ter ga mnogotero razlaguje (Vid. Slovinac II, 14).

Sime Ljubić r. 14. maj. 1822 v Hvaru, sveč. 1847, profesor gimnazijski na Reki, sedaj varuh narodnega muzeja v Zagrebu. Pisal in priobčil je mnogo iz starinoslovja p. Monumenta hist. Slav. merid., v Književniku, Arkivu, Radu, a posebej dal na svetlo:

Ogledalo književne poviesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži nacrtao Prof. Sime Ljubić. Knjiga I. U Rieci 1864. 8. 344. Dio 1. Staro-slavenska književnost (Pismo kod starih Slavjana. Braća Ciril i Metod. Pismena glagoljska. Književni rad sv. Cirila i Metoda. Glagoljska tiskanja. Sadašnje stanje glagoljice. Klimentička tiskanja). Dio 2. Nova jugoslavjanska književnost. — Knjiga II. 1869. 8. 587. — Odsiek 1. Hrvatska. Od. 2. Slovenska književnost (Stanje obće prosviete u Slovenskoj. Razvoj slovenskoga jezika. Radilci slovenski na polju jugoslavjanske književnosti za ovo drugo doba). —

Ivan Črnčić r. 2. maj. 1830 v Dobrinji Krške (Veglae) biskupije, sveč. 1856, doktor bogoslovja, kanonik slovenskoga sv. Jerolima v Rimu, pisal marljivo v Književnik, Rad (Imena Slojenin i Ilir u našem gostinju u Rimu poslije 1453 godine itd.), posebej: Popa Dukljanina Lětopis po latinsku i toga nekoliko i još nešto po hrvatsku, po prepisu popa Jerolima Kaletića. Razzudjeno dao na svēto dr. Ivan Črnčić. U Kraljevici 1874. 8. 59.

Assemanovo izbornô evangjelje. Na svēto dao dr. Ivan Črnčić, tajni dvornik sv. oca pape Lava XIII, i kanonik slov. sv. Jerolima. V Rimu iz mnogojezične tiskarne sv. věroplodnice. 1878. 8. LXXVI. 184. — Pripomenak. I. Potřeba opet iznesti na svēto. 1. „Va Vatikanskoj knjižnici, medju onih 25,000 vsakako i po vsačiju pisanih knjig, dvadesetak jih je i po slovinsku, ter i po Kurilovu i po Klimentovu, i još inako, ter medju timi je i ona (III. po čislu), koju Assemanovim ili Vatikanskim evangjeljem, ili evangjelistarom zovu, kē je ono Šafařík v Pamatkah malo, ter vele shabno, iznesao na svēto, a vsu koliku dr. Rački, izpisav ju kada ovdě biaše kanonikom, ter na mēstu na kojem sam ja sada. E, shabno je i ovo u — Račkoga! . . Zato ja odabrah, ter i po slavnoga Miklošića svētu, latinska slova . . . No latinskim slovom pridah, ter najveć po Miklošićevu nauku, Klimentovih i Poljskih, koliko biaše potřeba, i još nekoliko znakov“. — II. Slova. — III. Znaci i nedozapisanice. IV. Pisateljeva nepomnja. V. Križi i slike, pak pismo im. VI. Jošte zapisana pozdnije. VII. Kada je pisana knjiga. „Po ovih razlozih sudim ja, da je naša knjiga pisana baš X. veka, da je Assemanovo evangjelje mnogo starije nego Ostromirovo“ (cf. Rački, Jagić, str. LXXIII). Pridavak. Tiskarske pogřške, kojih je joj prejoj!

Razun teh so staroslovensko vedo tu in tam pojasnovali na pr. M. Mesić (Služba sv. Cirila i Metoda v Tisućnici 1863 str. 67—84), R. Lopašić, D. Parčić, I. Tkalčić (Archiv IV.), I. Milčetić (Archiv VIII. X), V. Novotni, M. Divković itd. Prvak med njimi pa je sedaj profesor V. Jagić.

§. 44.

Vatroslav (Ignatij Vikentijević) Jagić r. 6. jul. 1838 v Varaždinu, učil se v Zagrebu, na Dunaju, gimnazijski profesor Zagrebski l. 1860—67, akademik, za banovanja Rauchovega ob službo, l. 1870—71 potoval po Nemčiji in Rusiji, postal doktor filozofije v Lipsku, slovanske filologije v Petrogradu, od l. 1872 profesor v Odesi, l. 1874 v Berlinu, l. 1880 naslednik Sreznevskemu v Petrogradu, l. 1886 na Dunaju profesor slovanskega jezikoslovja, prej učenec, sedaj naslednik Miklošiču. Pisal je mnogo premnogo že, a tukaj naj se navedejo dela njegova bolj sploh, in posebej staroslovenska.

Prvo svojo razpravo je priobčil Jagić v Izvístju gimnazije Zagrebske l. 1861: Pabirci po cvieću našega narodnoga pjesništva in l. 1862: Deklinacija imena samostavnoga, kako se razví u staroslovenskom — serbsko-hrvatskom jeziku.

Tisućnici sv. Cirila i Metoda l. 1863 je podal: Evangelije u slověnskom prievodu. Historičko-filologički nacrt (str. 29—66). — L. 1864: Gramatika jezika hrvatskoga osnovana na starobugarskoj slovenštini.

Priměri starohěrvatskoga jezika iz glagolskih i cirilskih književnih starinah, sastavljeni za sedmi i osmi gimnazijalni razred. Dio pèrvi. Uvod i priměri staroslovenski. U Zagrebu 1864. 8. 101. — Dio drugi. Uvod i priměri starohrvatski. Zagreb. 1866. XXVI. 192.

V Assemanov ili Vatikanski Evangelistar dr. Račkoga je dal l. 1865 „vrlo pomnjivo i vješto izradjenu razpravu, koja se dieli u tri strane: u stranu gramatičku, leksikalnu i kritičku“ (str. XII—C).

Književniku l. 1864—66 bil je urednik in nahaja se v vseh tečajih dokaj znanstvenih njegovih razprav p. Slovensko jezikoslovje . . Čirilski zbornik 16—17 stol. itd. ter učenih océn ali kritik, o knjigah slovanskih, ki so jih spisali na pr. Daničić, Berčić, Šafařík, Ljubić, Miklošić, Sreznevskij, Pypin i Spasović etc. (Zvon str. 317). — Historija književnosti naroda hrvatskoga i srbskoga. I. Stara doba l. 1867. Prilozi 1868. — Rad jugoslavenske akademije ima v sebi brezbrojno spisov p. Gradja za glagolsku paleografiju. I. Mihanovićev fragment. — August Schleicher (nekrolog). — Kritike o knjigah p. Novaković, Sreznevskij, P. Bezsonov itd. — Tako tudi Starine p. Ogledi stare hrvatske proze. — Opisi i izvodi iz nekoliko južno-slovenskih rukopisa . . Iz bugarskoga zbornika. — Bugarsko-slovenski oktoich kolekcije nekoć Mihanovićeve sada akademičke u Zagrebu (I—X). — Stari pisci hrvatski. Vid. Glasnik srpskog učenog društva itd. (Zvon str. 381—2).

Evangelije otú Matúthêa Marúka Luky i Joana. Zografskoe Evangelie izdannoe V. Jagićemü. Quattuor evangeliorum codex glagoliticus olim Zographensis nunc Petropolitanus. Characteribus cyrillicis transcriptum notis criticis prolegomenis appendicibus auctum edidit V. Jagić. Berolini 1879. 4°. XLVI. 176. Accedunt speciminum scripturae glagoliticae tabulae tres. — Codex exeunte X aut ineunte XI saec. in Bulgaria scriptus. Usque ad annum 1860 in monasterio S. Georgii in Athone custoditus, nunc Petropoli servatur (Prolegom.) etc. —

Zakonü Vinodoliskij. Podlinnyj tekstü sü russkiem perevodom kritičeskimi zaměćanijami. Trud I. V. Jagića. SPb. 1880. 8. V. 152.

Specimina linguae palaeoslovenicae. Obrazcy jazyka cerkovnoslavjanskago po drevnějšimü pamjatnikamü glagoličeskoj i kirillovskoj pisimennosti. Sostavilü I. V. Jagić. SPb. 1882. 8. 147.

Quattuor evangeliorum versionis palaeoslovenicae codex Marianus glagoliticus. Characteribus cyrillicis transcriptum edidit V. Jagić. Berolini 1883. 4. XXX. 607. Pamjatnikü glagoličeskoj pisimennosti. Marijinskoe četveroevangelie sü pri-

méčanjami i priloženijami. Trudü I. V. Jagića. CPb. — Vvedenie rusko (VII—XX) in latinsko (XX—XXX) pripoveduje osodo, ktero je imel spoménik, kako je prišel v roke Grigoroviču, in po smrti njegovi Jagiću, in ga je ta spravil na svetlobo v tako izvrstni obliki. Spomenik se je hranil na gori Athonski v samostanu device Marije Bogorodice, in potem dal sem mu jaz naslov. Pisan je mej Srbi ali Hrvati tostran Donave, koncem X. veka ali vsaj ne mnogo pozneje. Znamenita so priloženija — additamenta duo: alterum, lingua rossica scriptum, de orthographia sive palaeographia nostri codicis aliisque rebus grammaticis, nec non de universa palaeoslovenicae evangeliorum versionis natura, praecipue codicum glagoliticorum, tractat (str. 415—476); alterum indicem verborum (slovonkazatel) locupletissimum praebeat (str. 477—607).

Četyre kritiko-paleografičeskija staty. Priloženie kŭ otčetu o prisuždenii Lomonosovskoj premii za 1883 godŭ. I. V. Jagića. CPb. 1884. 8. — I. Obozrénie glavnějšihŭ sočinenij russkihŭ, odnosjaščihŭsja kŭ grečeskoj paleografii. Dejatelnostŭ o. Amfilohija po etoj časti . . — II. Izdanie drevneslavjanskoj psaltyri o. Amfilohija . . — III. Izdanie četveroevangelija 1144 goda o. Amfilohija . . — IV. Mnénie o. Amfilohija o glagolicě . . — Kŭ voprosu o slavjanskoj azbukě, statja prof. V. Millera . . Sočinenie prof. Geitlera o slavjanskihŭ pisimenahŭ. (Die albanes. u. slav. Schriften etc.). Sŭ tremja litograf. tablicami.

Briefwechsel zwischen Dobrowsky und Kopitar (1808—1828). Herausgegeben von Ord. Akad. V. Jagić. Mit einem Portrait u. zwei lithograph. Beilagen. Berlin. Weidmann. 1885. 8. CVII. 1—748. Vorrede III—VI. Vvedenie vŭ perepisku Dobrovskago sŭ Kopitaromŭ (Einleitung in die Correspondenz Dobrowsky's mit Kopitar). S. VII—CVII. Chronologisches Verzeichniss der Briefe. Im Anhang andere Briefe (an Fesl, Linde, Köppen, Kalajdovič etc.). Namenregister. Wort-Sachregister. Druckfehler. — Teh pisem je nekaj Miklošić, nekaj Patera itd. poklonil Jagiću, in ta jih je jel priobčevati v Archivu (IV—VII). Ker so pa jako zanimljiva, jih je posvetil „dem Andenken zweier grossen Männer auf dem Gebiete unserer Wissenschaft“ v posebni knjigi, ktera se bode nadaljevala: Istočniki dlja istorii slavjanskoj filologii. Tomŭ I. Imp. akad. nauk. Sanktpeterburgŭ 1885. In prav tako, kajti istina je, kar piše Jagić: „Dobrowsky u. Kopitar gehörten durch ihre wissenschaftliche Thätigkeit nicht bloss einem slavischen Volksstamme, sondern dem gesammten Slaventhume an“.

Archiv für slavische Philologie unter Mitwirkung von A. Leskien u. W. Nehring herausgegeben von V. Jagić. Berlin. Weidmann. I. B. 1876. — Archiv XI. B. 1888 (unter Mitwirkung von Brückner, Gebauer, Jireček, Leskien, Miklosich, Nehring, Novaković, Wesselofsky). — To je zbornik, dična knjiga, na katero je lahko ponosen ves slovanski svet. — Kar je Dobrovský nameraval s svojim Slavinom (1806—8) pa s Slovanko (1814—15), kar je vzbujal Jordan po „Jahrbücher für slawische Literatur, Kunst u. Wissenschaft“ (1843—48), kar je snoval Miklošić po „Slavische Bibliothek“ (I. 1851. II. 1858): to je sprožil sedaj jako vspešno Jagić po „Archiv für slav. Philologie“, kajti posrečilo se mu je, da „kao glavni urednik okuplja oko sebe sveslavenske učenjake“. — Izvrstnemu časniku svojemu je on sam vedno najmarljivejši in najizbornejši sotrudnik, in v njegovih predalih je od I. do pričujočega XI. tečaja priobčil brezbrojno učenih razprav in razpravic pa znanstvenih océn ali kritik. Tukaj ocenjuje Jagić znanstvene razprave in učene knjige, kar jih prihaja na dan po vsem ogromnem svetu slovanskem. V vseh svojih spisih in poročilih kaže se pravi vzornik znanstvene kritike po geslu: Suaviter in modo, fortiter in re.

Opis njegovega znanstvenega delovanja je priobčil „Slovinac“ 1880 god. III. br. 10 u Dubrovniku, in „Zvon“ 1886 l. VI. št. 5—6, kjer so dokaj točno navedeni Jagićevi

učeni spisi, ki se nahajajo v Književniku, Radu, Starinah i v Archivu etc. — Sicer pravi L. Zore v Slovincu o Jagiću učenjaku i narodnjaku, da je „on srčani rodoljub, pak zato svrgnut s profesorske stolice u Zagrebu. On ljubi srdačno svoju užu hrvatsku domovinu . . . Njemu su Srbi isto što i Hrvati, jer kad su i zajedno slabi su, a kamo li kad su razlučeni; tad su pak prava ništica. Jedan im je pravi jezik, ako su i dijalektom razdijeljeni i imenom . . . I sjećajući se onoga koji je bio Vatroslavu učitelj i kašiput tolikoj slavi, veli: Ovaj — Miklošić — zaisto da nije ništa po Slavene zaslužio, nego samo Jagića odnjihao, mogao bi bez hvastanja s Oracijem uskliknuti: Non omnis moriar“. — „Zvon“ pak o silni učenosti i neumorni plodovitosti konačno omenja, da je Jagić poleg tega še izvrsten akademični učitelj, katerega so doslej obožavali dijaki še povsod, kjer je živel, v prijateljskem razgovoru ljubezniv in duhovit mož, poseben prijatelj nam Slovencem, katerih se rad spominja, kjer nanese prilika, ter vrl Hrvat, kateremu je bilo življenje tudi na Ruskem v domači obitelji specifično hrvaško. Uverjeni smo, da, kakor je bil slavni Miklošić dika dunajskega našega vseučilišča, tako bode tudi živahni Jagić ponos almae matris Vindobonensis!

Dr. Ivan Anton Scopoli.

V spomin stoletnice njegove smrti. Spisal Fran Kocbek.

(Dalje.)

Leta 1772. je izišla „Flora carniolica“ na Dunaji drugokrat v dveh zvezkih. Posvetil jo je svojemu prijatelju Albertu pl. Haller, švicarskemu pesniku in prirodoslovcu. Druga izdaja je mnogo bogatejša od prve, ker je Scopoli mej tem preiskal še druge kraje Kranjske in Primorskega ter se oziral tudi na planinsko cvetano. Sedaj poznal je skoraj vse dele Carniolije, samó Dolenjskega se je ogibal, ker so tam strahovale roparske čete. To knjigo je izdal — rekli bi — kot v slovo in zajedno v završetek svoje botanične delavnosti v Kranjski.

V drugem natisu „Flore carniolica“ je Scopoli opisal 1251 javnocvetek in 384 tajnocvetek. Kritično sestavljena sinonimika sega do Banhin-a. Razporedba rastlin ni več po prirodni nego po Linnéjevi seksualni sistemi. V to se je odločil Scopoli iz sledečih razlogov: 1. Radi silnih skokov, katere mora napraviti florist pri prirodnem uvrstenju. 2. Pojedina vrst zastopa časi celo plemo. 3. Vsi herbari bili so po Linnéju uvrsteni. 4. Ni floristova naloga, da postavlja nove vrsti, nego samo, da rastline temeljito opiše in dobro določene v dotično plemo spravi. — Tü pač vidimo, kakega pomena je bila Linnéjeva razporedba rastlin. Po njegovem potu sledili so še dolgo privrženci Linnéjeve šole, h kateri nam je prištevati tudi Scopolija.

Druga izdaja „Flore carniolica“ sodrževala je pa 97 javnocvetek in 44 tajnocvetek (excl. fungi), katerih niti sam Linné ni poznal. Mislimo si torej lahko, kako velikansko pozornost je vzbudilo mej učenim svetom napominano delo. Res je sicer, da se nekaj vrsti pri temeljitejšem pretresovanju ni obdržalo, vendar večina jih je ostala. Nekatere rastline prenesle so se v druga plemena, pod druge avtore. — V tej izdaji oziral se je Scopoli povsod na Tournefortova plemena. Medicinske zapiske je izpustil, na 64. medenih podobah vpodobil pa je precej dobro nove vrsti.

Od dobro znanih in razširjenih rastlin, ki še sedaj nosijo Scopolijevo avtoriteto, omenimo naj sledeče:

Glancium luteum, Arabis hirsuta, arenosa, Draba ciliata, Sitymbrium officinale, Cakile maritima, Evonymus latifolius, verrucosus,

učeni spisi, ki se nahajajo v Književniku, Radu, Starinah i v Archivu etc. — Sicer pravi L. Zore v Slovincu o Jagiću učenjaku i narodnjaku, da je „on srčani rodoljub, pak zato svrgnut s profesorske stolice u Zagrebu. On ljubi srdačno svoju užu hrvatsku domovinu . . . Njemu su Srbi isto što i Hrvati, jer kad su i zajedno slabi su, a kamo li kad su razlučeni; tad su pak prava ništica. Jedan im je pravi jezik, ako su i dijalektom razdijeljeni i imenom . . . I sjećajući se onoga koji je bio Vatroslavu učitelj i kažiput tolikoj slavi, veli: Ovaj — Miklošić — zaisto da nije ništa po Slavene zaslužio, nego samo Jagića odnjihao, mogao bi bez hvastanja s Oracijem uskliknuti: Non omnis moriar“. — „Zvon“ pak o silni učenosti i neumorni plodovitosti konačno omenja, da je Jagić poleg tega še izvrsten akademični učitelj, katerega so doslej obožavali dijaki še povsod, kjer je živel, v prijateljskem razgovoru ljubezniv in duhovit mož, poseben prijatelj nam Slovencem, katerih se rad spominja, kjer nanese prilika, ter vrl Hrvat, kateremu je bilo življenje tudi na Ruskem v domači obitelji specifično hrvaško. Uverjeni smo, da, kakor je bil slavni Miklošić dika dunajskega našega vseučilišča, tako bode tudi živahni Jagić ponos almae matris Vindobonensis!

Dr. Ivan Anton Scopoli.

V spomin stoletnice njegove smrti. Spisal Fran Kocbek.

(Dalje.)

Leta 1772. je izišla „Flora carniolica“ na Dunaji drugokrat v dveh zvezkih. Posvetil jo je svojemu prijatelju Albertu pl. Haller, švicarskemu pesniku in prirodoslovcu. Druga izdaja je mnogo bogatejša od prve, ker je Scopoli mej tem preiskal še druge kraje Kranjske in Primorskega ter se oziral tudi na planinsko cvetano. Sedaj poznal je skoraj vse dele Carniolije, samó Dolenjskega se je ogibal, ker so tam strahovale roparske čete. To knjigo je izdal — rekli bi — kot v slovo in zajedno v završetek svoje botanične delavnosti v Kranjski.

V drugem natisu „Flore carniolica“ je Scopoli opisal 1251 javnocvetek in 384 tajnocvetek. Kritično sestavljena sinonimika sega do Banhin-a. Razporedba rastlin ni več po prirodni nego po Linnéjevi seksualni sistemi. V to se je odločil Scopoli iz sledečih razlogov: 1. Radi silnih skokov, katere mora napraviti florist pri prirodnem uvrstjenji. 2. Pojedina vrst zastopa časi celo plemo. 3. Vsi herbari bili so po Linnéju uvrsteni. 4. Ni floristova naloga, da postavlja nove vrsti, nego samo, da rastline temeljito opiše in dobro določene v dotično plemo spravi. — Tü pač vidimo, kakega pomena je bila Linnéjeva razporedba rastlin. Po njegovem potu sledili so še dolgo privrženci Linnéjeve šole, h kateri nam je prištevati tudi Scopolija.

Druga izdaja „Flore carniolica“ sodrževala je pa 97 javnocvetek in 44 tajnocvetek (excl. fungi), katerih niti sam Linné ni poznal. Mislimo si torej lahko, kako velikansko pozornost je vzbudilo mej učenim svetom napominano delo. Res je sicer, da se nekaj vrsti pri temeljitejšem pretresovanji ni obdržalo, vendar večina jih je ostala. Nekatere rastline prenesle so se v druga plemena, pod druge avtore. — V tej izdaji oziral se je Scopoli povsod na Tournefortova plemena. Medicinske zapiske je izpustil, na 64. medenih podobah vpodobil pa je precej dobro nove vrsti.

Od dobro znanih in razširjenih rastlin, ki še sedaj nosijo Scopolijevo avtoriteto, omenimo naj sledeče:

Glancium luteum, Arabis hirsuta, arenosa, Draba ciliata, Sitymbrium officinale, Cakile maritima, Evonymus latifolius, verrucosus,

Genista sylvestris, *Cytisus prostratus*, *purpurens*, *Vicia grandiflora*, *Spiraea ulmifolia*, *Alchemilla arvensis*, *Callitriche stagnalis*, *Silene trilobum*, *Myrrhis odorata*, *Sedum roseum*, *Galium Cruciatum*, *vernum*, *Senecio lanatus*, *Cirsium carniolicum*, *Erysithales spinosissimum*, *oleraceum*, *lanceolatum*, *eriphorum*, *palustre*, *arvense*, *Centaurea Karschtiana*, *Campanula caespitosa*, *Gentiana pannonica*, *Pedicularis acanthis*, *Carpinus duinensis*, *Ostrya carpinifolia*, *Salix glabra*, *Pinus Mughus*, *Asphodelus liburnicus*, *Carex glauca*, *maxima*, *alba*, *pilosa*, *ferruginea*, *Agrostis alpina*, *Poa dura* itd.

Scopolijska „Flora“ je klasično delo iz Linnéjeve dóbe, katero so floristi tedaj in tudi še dandanes prebirali in rabili. Da-si je užé nad sto let minilo, kar je izišla, vendar je še jedino zanesljivo delo, ki nas seznani s kranjsko vegetacijo in njenimi razmerami. S tem pa ni rečeno, da ustreza tudi današnjemu stanju znanosti. Pretečeno stoletje je zeló vplivalo na razvoj botanike. Zato bi bilo nujno potrebno, da bi se kranjska cvetana vnóvič predelala. Sevó bi se morala nekatera plemena n. pr. *Hieracium*, *Mentha*, *Rosa*, *Rubus* itd. popolnoma predelati.

Istega leta kakor druga izdaja „Flóre“ izišlo je tudi délo „Dissertationes ad historiam naturalem pertinentes“, ki sodrúže za botanično vedo jako zanimivo in vážno razpravo „Plantae subterraneae“. Scopoli je tú, sploh prvi, opozoril na podzemskie rastline, nahajajoče se v rudniku Idrijskem in v raznih rudnikih ogerskih, kakor: Ščavnica, Špani dolina in Kraljevec. Tú je opisal 75 rastlinskih tvorov. Podobe so sicer nekoliko surove, vendar po prirodi posnete, takó da se dotične oblike lahko najdejo in spoznajo. Scopoli je imenoval le rudniška okna in rovi, ne pa rudokopov. Iz Antonijevega rova in Terezinega rudniškega okna je opisanih 15 tvorov, vse drugo je iz Ogerske.

Dvajset let kasneje lotil se je istega dela Aleksander pl. Humboldt ter je posledke svojih studij objavil v sloveči knjigi „Flora Fribergensis“. Leta 1811. izdal je pa v Norimbergu Hoffmann svoje krasno delo „Vegetabilia in Hercynide Subterraneis collecta“, ki ima 34 vélikih strani (Imperial-Folio) in 18 barvanih bakrenih tabel.

(Dalje prih.)

Učiteljske prošnje

v deželnem zboru kranjskem, v VI. seji v 27. dan septembra 1888. l.

Poročevalec dr. J. Vošnjak.

„Slavni zbor! — Že več let sem se oglašajo vsako leto učitelji s prošnjo do slav. dež. zbora, da bi jim plače povikšali. Znano je, da so učiteljske plače urejene z zakonom z leta 1879., ki se je pozneje pa izpremenil. Ta zakon ustanavlja 4 vrste učiteljskih plač po 400, 450, 500 in 600 gld. Učitelji se ves čas pritožujejo, da so plače prenizke in da ne morejo ž njimi shajati, in tako so tudi letos predložili svoje prošnje, in sicer učitelji Kranjskega, Postojinskega, Litijskega okraja enake prošnje, v katerih poudarjajo vážnost učiteljskega stanu za vsak národ, katero vážnost gotovo tudi mi priznavamo ter smo jo priznali s tem, da smo l. 1873. že urejevali šolstvo na Kranjskem.

Učitelji v prošnjah poudarjajo, da so slabše plačani kot v drugih deželah, zlasti kažejo na Koroško, kjer so učiteljem bile plače zadnje leto povikšane, zato prosijo, naj bi deželni zbor v spomin 40letnega vladanja našega presvetlega cesarja si s tem postavil na šolskem polji najlepši spominek ter s tem pomagal učiteljem, ki si bodo prizadevali vzgojevati versko-nravne značaje, skrbne gospodinje, pridne gospodarje in udane podložnike.